

Årgång 27 | Nr 2 | 2014

PARNASSIA

Föreningen Smålands Flora

Föreningen Smålands Flora

Föreningen startade år 1982. Den har för närvarande 275 medlemmar.

Medlemsavgiften för 2015 är 100 kr och för familjemedlemsskap är avgiften 25 kr. För detta får du möjlighet att delta i föreningens aktiviteter! Fullbetalande får dessutom *Parnassia* (2 häften om året, tillsammans minst 32 sidor).

Föreningens plusgiro: 66 29 27 -3

Styrelse 2013-2014

Ordförande: Tomas Burén, Adelgatan 11A, 393 50 Kalmar
Tel 0480 - 251 89. E-post tomas.buren@netatonce.net

Vice ordförande: Margareta Edqvist, Syrengatan 19, 571 39 Nässjö
Tel 0380 - 106 29. E-post margareta.edqvist@telia.com

Sekreterare: Åke Widgren, Ronnebygatan 10, 371 32 Karlskrona
Tel 0455 - 31 17 41. E-post cotula@gmail.com

Kassör: Måns Faxén, Gamla Kronobergsvägen 20, 35262 Växjö
Tel 073-645 25 35. E-post manswinnem@yahoo.se

Per Darell, Rökesvens väg 14, 342 34 Alvesta
E-post per.darell@netatonce.net

Johan Blomby, Övra Källehult 11, 362 91 Tingsryd
Tel 070-327 39 61. E-post jblomby@gmail.com

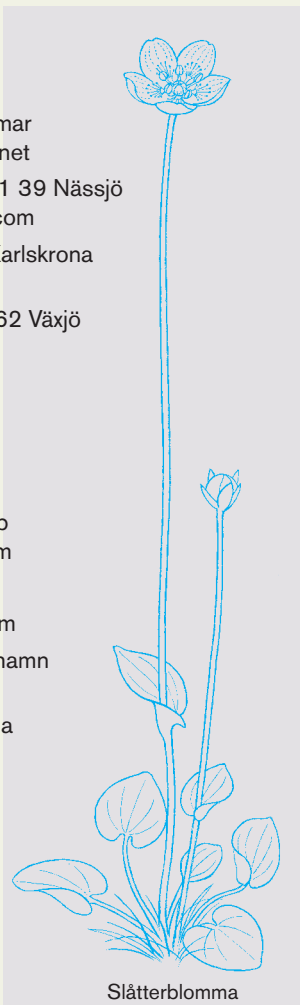
Marion Jannes, Lysteryd Holmaryd, 360 51 Hovmantorp
Tel 076-800 61 75. E-post marion.jannes@gmail.com

Henrik Kullberg, Mellängsgatan 2, 567 33 Vaggeryd
Tel 0393-101 83. E-post henrik.kullberg@hotmail.com

Åke Rühling, Humlekärshultsvägen 10, 572 41 Oskarshamn
Tel 0491 - 771 61. E-post ake.ruhling@telia.com

Nicklas Strömberg, Sågverksvägen 10, 570 84 Mörlunda
Tel 070 - 205 49 78. E-post: nicklas@igoterra.com

Tommy Nilsson, Villagatan 8, 570 80 Virserum
Tel 0495 - 301 31. E-post: tommy@virserum.com

Slätterblomma
Parnassia palustris

Omslagsbild, fram: Bäckmärke. Foto Tomas Burén

Bäckmärke – första säkra fyndet i Småland

▪ Tomas Burén

Ibland tar det lite tid innan polletten trillar ner. Jag hade flera gånger gått förbi en flockblomstrig växt och felaktigt tänkt vattenmärke *Sium latifolium*. Låt oss ta det från början.

Vid kusten mellan Bergkvara och Skäppevik i Torsås kommun finns fina betade strandängar. Eftersom familjens sommarstuga ligger alldeles i närheten har jag gått en hel del i området genom åren och hittat intressanta arter, t.ex. saffransmaskros *Taraxacum crocinum* och strandnål *Bupleurum tenuissimum*. Den 6 september i år fick jag för mig att titta lite närmare på ett blött

strandängsområde. Anledningen var att det ser ut att vara en lämplig biotop för kotula *Cotula coronopifolia*, som nyligen hittats både i Blekinge och på Öland (Widgren 2003, Björling 2010). Någon kotula hittade jag inte, vilket man nog ska vara glad för med tanke på vilken snabb spridning denna sydafrikanska art har fått. Däremot upptäckte jag att en flockblomstrig växt med parbladiga blad var utbredd över ett stort område på strandängen. Beståndet var till största delen vegetativt, men det fanns några blommande plantor. När jag väl fick tänka efter visade både bladformen och de små, nästan runda frukterna att det

Bäckutflödet omgivet av bäckmärke. Foto: Tomas Burén.

rörde sig om bäckmärke *Berula erecta*. Jag kunde snabbt konstatera att det var samma art som växte intill en spång där vandringsleden Kalmarsundsleden passerar ett mindre vattendrag och där jag gått många gånger förut utan att reagera. Dagen efter återvände jag till området för att samla riktiga belägg och för att fotografera.

Bäckmärke är en art som finns spridd i södra Sverige och som är relativt vanlig i Skåne och på Öland. I Blekinge finns bara några få kända lokaler (Fröberg 2006) och från Småland saknas säkra uppgifter. I Smålands flora nämns endast ett belägg från Kalmar 1894, som misstänks vara feletiketterat. Arten hittas oftast i näringsrika miljöer, t.ex. diken och havsstränder med utflöde av näringsrikt vatten.

På den småländska lokalen växer bäckmärke i och vid ett näringsrikt dike och över ett stort område där diket rin- ner ut på strandängen. Detta sumpiga strandängsområde domineras för övrigt av blåsäv *Schoenoplectus tabernaemontani* och krypven *Agrostis stolonifera* (se foto). Växtplatserna överensstämmer där- med väl med vad som anges från andra landskap (Bertilsson m.fl. 2002, Sterner 1986, Tyler m.fl. 2007). Det stora be- ståndet som syns på fotona finns ca 600 m nordost om Skäppeviks gård (koor- dinater i RT90: 6249165/1516890) och täcker tusentals kvadratmeter. Det väst- ligaste beståndet finns i anslutning till vattendraget i ett alskogsparti ca 200 m åt västsydväst. Spridda små bestånd

finns på strandängen norr om det stora beståndet, som längst ca 150 m nord- väst om den angivna koordinaten.

Lokalen där bäckmärke växer ligger i ruta 3G9d, som inventerades av Tho- mas Karlsson 1983-1984. Han noterade andra arter i närheten och det verkar mycket osannolikt att han skulle ha missat en så här rik förekomst. Kanske har arten kommit till platsen i sen tid, till exempel via rastande fåglar? Man kan också tänka sig att den har gömt sig bland annan vegetation på de blöta strandpartierna, där man inte så gärna går utan anledning. Förra året röjdes vass i området, vilket dels kan ha inne- burit att det blev lättare att få syn på det stora beståndet, dels kan fragment ha spridits över större områden.

Referenser

- Bertilsson, A. m.fl. 2002. Västergötlands flora. SBT-förlaget, Lund.
Björling, M. 2010. *Kotula Cotula cor- nopifolia* ny art för Öland. *Krutbrän- naren* 19: 71-73.
Fröberg, L. 2006. Blekinges flora. SBF- förlaget, Uppsala.
Sterner, R. 1986. Ölands kärlväxtflora. *Flora der Insel Öland*. 2 rev. uppl., ut- given av Å. Lundqvist. Förlagstjänsten, Stockholm.
Widgren, Å. 2003. *Kotula* – guldknäp- par på spridning i Sverige. *Svensk Botanisk Tidskrift* 97: 130-133.

Tomas Burén, Adelgatan 11 A, 393 50 Kalmar.
E-post: tomas.buren@netatonce.net

Blöt strandäng med massvis av bäckmärke. Foto: Tomas Burén.

Floraväktarträffar

Floraväktarna och Föreningen Smålands Flora arrangerar floraväktarträffar i början av 2015. Både nya och gamla floraväktare, samt andra med intresse för hotade växter är välkomna. Mer information kommer på hemsidan.

Växjö lördagen den 7 februari

Gamla Kronobergsvägen 20 klockan 10.30. Vi bjuder på fika. Anmälan till Måns Faxén manswinnem@yahoo.se, 073-645 25 35.

Högsby lördagen den 21 februari

Biblioteket i Högsby, Storgatan 17 klockan 10.00-13.00. Vi bjuder på kaffe och smörgås. Lämna besked om du kommer till Åke Rühling ake@ruhling.se, 0491-771 61 helst före 17 februari.

Nässjö lördagen den 21 mars

En heldag om frågor kring rödlistade växter i Jönköpings län. Start 10.00 på Hotell Högland i Nässjö. Anmälan till Margareta Edqvist margareta.edqvist@telia.com, 0380-106 29 senast 1 mars.

Årsmötet 2014

▪ Lennart Persson

Årsmötet 2014 hölls fredagen den 1 augusti på Vårdshuset Bruksgården i Fågelfors i Högsby kommun med ca 10 deltagande medlemmar.

Jonas Wäglind hade avböjt omval, Margareta Edqvist hade undanbett sig omval som ordförande och i valberedningen hade Christer Ek avböjt omval p.g.a. sjukdom. Dessutom behövdes en ny revisor efter Allan Karlsson som avlidit under året. Till ny ordförande valdes Tomas Burén medan Margareta Edqvist valdes in som styrelseledamot tillsammans med Tommy Nilsson, Virserum. Som ersättare för Allan Karlsson på revisorsposten valdes Lennart Persson, Jönköping. Till platsen efter Christer Ek hade årsmötet ingen kandidat utan den blev vakant tills vidare. För övrigt omvaldes tidigare styrelseledamöter och övriga funktionärer.

Enligt beslut på förra årsmötet föreslog styrelsen ett tillägg till föreningens stadgar som gör det möjligt att utse hedersmedlemmar. Styrelsen föreslog följande tillägg:

”Hedersmedlem utses av årsmötet efter förslag från styrelsen eller från en eller flera medlemmar och tillstyrkan av styrelsen. Förslag lämnas till styrelsen senast en månad innan årsmötet. He-

dersmedlem är befriad från årsavgift.” Årsmötet beslöt att godkänna styrelsens förslag till stadgeändring.

Frågan om hur årsmötet ska kunna locka fler deltagare togs upp till diskussion. Kan det kanske locka fler deltagare om årsmöte och exkursioner klaras av på en dag? Ska det förläggas tidigare på året? En öppen fråga för styrelsen att diskutera vidare och ta ställning till.

Fredagskvällen avslutades med en god och närande kvällsmåltid och gemytlig samvaro och samspråk botanister emellan.

Lördagen följde med utflykt till några intressanta mål i trakten. Första anhalt var Lixhults Gård med kvarnen Svindlan. I en vacker tallskog strax öster om Svindlan mötte Thomas Tege Gustafsson, Berga, upp för att visa oss sitt arbete med att rädda och föröngra mosippan *Pulsatilla vernalis*. Thomas gör här en storartad ideell naturvårdsinsats för att försöka ge mosippan en gynnsammare framtid. Mosippan har svårt att konkurrera med ris och mossor och är på stark tillbakagång. Genom sina åtgärder har Thomas lyckats vända den nedåtgående trenden på den här lokalen. Thomas kom i kontakt med

Thomas Tege Gustafsson visar växter i sin trädgård. Foto: Åke Rühling.

floraväktarverksamheten för några år sedan och introducerades på växtplatsen av Åke Rühling. Det får man säga var en lyckad värvning av floraväktare.

I samma skogsområde tittade vi också på rikliga bestånd av ryl *Chimaphila umbellata*. Värt är också att notera spridda exemplar av knärot *Goodyera repens* samt ett bestånd av vardera klockpyrola *Pyrola media* och kattfot *Antennaria dioica*.

Vid Svindlan fick vi träffa markägarna Gunilla och Sven Mörstam som generöst dukade upp till förmiddagskaffe med hembakade bullar och kakor. De var även intresserade av att diskutera framtiden för de skyddsvärda växterna i

den avverkningsmogna skogen. Går det att avverka och samtidigt behålla mossippor och ryl? Vilka särskilda hänsyn och åtgärder behövs i så fall?

Efter kaffet gick vi en vända i en betad björkhage söder om Svindlan. Här noterade vi de båda östsmåländska specialiteterna sträv nejlikrot *Geum hispidum* och spindelört *Thesium alpinum*. Exempel på andra betesmarksarter var sommarfibbla *Leontodon hispidus*, darrgräs *Briza media*, grå småfingerört *Potentilla subarenaria*, backtimjan *Thymus serpyllum* och jordklöver *Trifolium campestre*.

Sedan förflyttade vi oss till det närliggande Blankan och området vid

Thomas Tege Gustafsson (i hatt till vänster) visar mosippor. Foto: Åke Rühling.

kraftstationen i Emån. Där hade vi många olika biotoper inom ett begränsat område, bergiga och torra marker, vägar och vägkanter, en anlagd kanal fram till kraftstationen, en torrlagd

åfåra samt en naturbetesmark med en liten vattenhåla för djuren. Här fick vi bland annat träffa flera av Tomas Buréns "feta kompisar" gul fetknopp

Sedum acre, liten fetknopp *Sedum an-
nuum*, lydisk fetknopp *Sedum lydium*,
vanlig kärleksört *Hylotelephium telephi-
um* subsp. *maximum*, kaukasiskt fetblad
Phedimus spurius, gyllenfetblad *Phe-
dimus aizoon* samt inte minst japanskt
fetblad *Phedimus ellacombianus* som var
en ny bekantskap för flera i gruppen.

I kanalen noterades missne *Calla palu-
stris*, dyblad *Hydrocharis morsus-ranae*,
bredkaveldun *Typha latifolia*, säv *Scho-
enoplectus lacustris*, vit näckros *Nymphaea
alba* och jättegröe *Glyceria maxima*.

Naturbetesmarken väster om lands-
vägen på Forsaryds ägor var artrik,
välbetad och variationsrik med berg
i dagen, enbuskmarker, kärrstråk och
en vattenhåla/damm. Här såg vi och
noterade fina bestånd av slättergubbe
Arnica montana. Spindelörten dök upp
igen. I dammen kom Åke Widgren till
sitt rätta element och bestämde vanlig
storigelknopp *Sparganium erectum*
subsp. *microcarpum*, gropnate *Potamogeton
berchtoldii* och andmat *Lemna minor*.
Även svalting *Alisma plantago-aquatica*
och dyveronika *Veronica scutellata* note-
rades.

Efter fältlunch på en bergknalle över
Emåns mer eller mindre torrlagda åfåra
följde vi med Thomas Tege Gustafs-
son hem till hans trädgård i Slåthult
utanför Berga. Thomas visade sig vara
en hängiven och proffsig trädgårds-
matör och jag tror alla deltagare fick
sitt lystmäte av både odlade och vilda
växter. För att nämna något fanns här

flera olika fetbladsväxter och flera arter
av timjan. Många växter har tagits hit
från John Christofferssons trädgård
i Långemåla och är ett viktigt arv att
förvalta. De verkar ha kommit i rätta
händer. Behöver jag nämna att John är
en av initiativtagarna och förgrunds-
figurerna till projekt Smålands Flora,
avliden sedan några år tillbaka?

På tillbakavägen stannade vi till vid
landsvägs-kanten ca 1,5 km öster om
Berga kyrka för att räkna skogsknipprot
Epipactis helleborine. Vi fick ihop hela
100 exemplar på en sträcka av ca 40
meter.

Väl tillbaka på Bruksgården i Fågelfors
hade vi en avslutande fikastund innan
det var dags att tacka varandra för
trevlig samvaro och fara var och en åt
sitt håll.

Vill ni ha ytterligare information om
vilka växter vi såg den här dagen kan ni
gå in på Artportalen och söka ut vilka
kärleväxter som är rapporterade från
Högsby kommun 2 augusti 2014.

Lennart Persson, Ängsrogatan 3 B, 554 39
Jönköping. E-post: lennart.persson@lansty-
relsen.se

Klotigelknopp i Småland

▪ Åke Widgren

Klotigelknopp *Sparganium erectum* ssp. *oocarpum* är en underart av storigelknopp *S. erectum*, vars status och utbredning i landet länge varit mycket bristfälligt känd. Den var helt okänd i Småland till 2008 då jag gjorde det första fyndet i ett dike vid Brömsebro nära gränsen mot Blekinge. Klotigelknoppen är rödlistad som sårbar (VU), men har tidigare varit klassad som starkt hotad (EN). I förslaget till ny rödlista 2015 förs den till kategorin nära hotad (NT). Anledningen till att klotigelknoppen åkt "rutschbana" i rödlistan, och om ytterligare några år troligen kan klassas som livskraftig (LC), är att det hittats många individrika förekomster i Skåne, Blekinge och Småland de senaste åren. Dessutom är förekomsterna av allt att döma stabila.

Beskrivning

Klotigelknopp skiljs från storigelknoppens övriga tre underarter på de närmast klotrunda frukterna och den kraftigt reducerade fruktsättningen (se bild 1). I vissa bestånd är fruktsättningen så dålig att så gott som alla frukter blir helt felslagna. Med lite envishet brukar man ändå kunna hitta plantor där någon enstaka frukt utvecklas, men även helt felslagna plantor går att bestämma till klotigelknopp på sin storvuxenhet

Fynd av klotigelknopp i Sverige. Kartbilden visar endast förekomsten i Götaland. Hämtat ur Artportalen 2014-11-05.

och sina spretiga blomställningar. Mer om bestämning av klotigelknopp och övriga storigelknoppar finns att läsa i Widgren (2009 och 2010).

Med all säkerhet kommer sotigelknopp *Sparganium erectum* ssp. *erectum*, glansigelknopp *Sparganium erectum* ssp. *neglectum* och vanlig storigelknopp *Sparganium erectum* ssp. *microcarpum* att få artstatus inom några år, i ett kommande nummer av Flora Nordica. Samtidigt kommer klotigelknopp att beskrivas som en hybrid mellan sotigelknopp och glansigelknopp (Pertti Uotila i e-post).

Bild 1. Klotigelknopp med karakteristiskt dålig fruktsättning och enstaka utvecklade klotrunda frukter, vid Mörrumsån söder om Svängsta i Blekinge. Foto: Åke Widgren.

Utbredning och ekologi

Klotigelknopp var länge betraktad som en strikt skånsk växt. I Floran i Skåne (Tyler m fl. 2007) redovisas fynd från 8 lokaler. Det första fyndet utanför Skåne gjordes i Uppland 2006. Sommaren 2008 gjorde jag de första fynden av klotigelknopp i Småland (Brömsebro, Kalmar län) och i Blekinge (Siggårpsån O Karlshamn). Senare samma år hittade jag klotigelknopp även i Kronobergs län (Bräkneån vid Tingsryd, se bild 2), men alla plantor var felslagna och det dröjde ända till 2012 innan jag blev säker på bestämningen. År 2012 gjorde jag det första fyndet av underarten i Jönköpings län (Södra Vixen).

Under 2014 har jag inventerat och funnit klotigelknopp på en längre sträcka av Bräkneån uppströms Tingsryd, och även hittat en ny inlandslokal utanför Vislanda i Kronobergs län.

Antalet kända lokaler i Småland uppgår nu till 10, med en sammanlagd population på omkring 7 300 plantor (vilket troligen är i underkant). Den kända svenska populationen omfattar, enligt Artportalen, 42 lokaler (10 i Småland, 1 i Uppland, 7 i Skåne och 24 i Blekinge) med en uppskattad population på minst 22 300 plantor. Flera av de skånska lokalerna liksom den uppländska växtplatsen saknar helt uppgift om antal eller yta, vilket gör en noggrannare

Bild 2. Bestånd av klotigelknopp i Bräkneån uppströms sjön Tiken, vid Tingsryd. Foto Åke Widgren.

beräkning omöjlig.

Samtliga smålandslokaler ingår i floraväkeriet. Det är efter några få år inte möjligt att utläsa någon trend, men det finns ändå inget som tyder på att klotigelknoppen skulle vara hotad. Förekomsterna tycks stabila. Dessutom finns med all säkerhet ett stort mörkertal av oupptäckta lokaler i främst Skåne, men även i övriga delar av södra Sverige.

De flesta småländska lokalerna utgörs av små till medelstora åar. En lokal utgörs av ett dike, en är en sjö och en är en damm (miljövåtmark). Även i resten av landet är vattendrag den vanligaste biotoptypen.

Citerad litteratur

Widgren, Å. 2009. Storigelknopp *Sparganium erectum* – fyra underarter i Blekinge och södra Småland. *Parnassia* 22: 1-11.

Widgren, Å. 2010. Storigelknopp *Sparganium erectum* L. och dess fyra underarter i Sverige. *Svensk Botanisk Tidskrift* 104: 66-74.

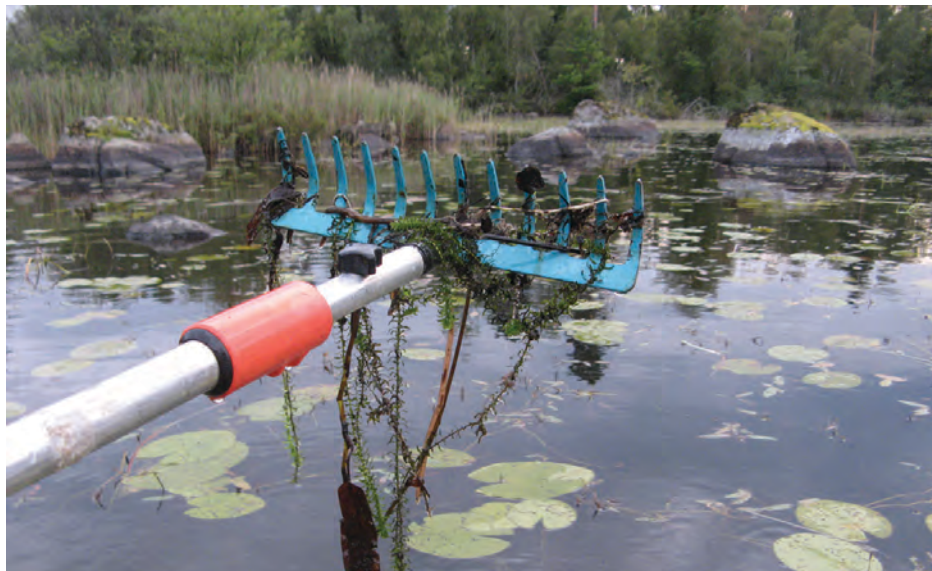
Åke Widgren, Ronnebygatan 10, 371 32
Karlskrona. Tel 0455-311741. E-post: cotula@gmail.com

Fynd av sjönajas i Vederslövssjön i södra Småland

▪ Tina Kyrkander

Vid en inventering angående miljöövervakning av makrofytter i skyddade områden i Kronobergs län den 23 augusti 2014, gjorde jag ett fynd av den rödlistade och starkt hotade (EN) arten sjönajas *Najas flexilis* i Vederslövssjön, Väckjö kommun. Fyndplatsen, en vik på sjöns östra sida, ingår i Osaby naturreservat. Sjön och transekten är inventerad tidigare (2007), dock utan något fynd av arten. Cirka tio relativt mörka små plantor påträffades vid inventeringen 2014, men trots ökad

ansträngning vid och runt fyndplatsen kunde inte fler plantor upptäckas i närområdet. Aktuellt djup vid fyndplatsen var 0,8 meter, men på grund av starkt färgat vatten kunde inte botten ses på detta ringa djup. Förutom den noterbart mörka färgen var plantorna i god kondition. Fyndet är verifierat av Roland Bengtsson, som har stor erfarenhet av sjönajas i Södra Vixen i Jönköpings län. Medinventerare var Ann Bertilsson på Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB. Inventeringen

Fynd av sjönajas bland vattenpest *Elodea canadensis* och annan vattenvegetation i Vederslövssjön. Foto Örnberg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

Små plantor av sjönajas *Najas flexilis* från Vederslövssjön. Foto Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB.

gjordes på uppdrag av Henric Linge, Länsstyrelsen i Kronobergs län.

Vederslövssjön är en näringsfattig sjö. Den är måttligt försurad och bedöms vara opåverkad av kalkning (VISS 2014). Siktdjupet uppmättes till 1,55 meter vid inventeringstillfället 2014. Vid inventeringen 2007 var det 1,4 meter. Fyndplatsens koordinat (RT90) är X: 6294467, Y: 1435938.

Sjönajas har utöver Vederslövssjön endast tre aktuella förekomster i landet, Hammarsjön i Skåne (funnen 1996), Södra Vixen i Jönköpings län (funnen 2005) och Södra Kärrlången i Södermanland (funnen 1970). I såväl Norge och Finland som i övriga Nordeuropa finns få sentida fynd av arten (Eriksson 1995).

Referenser

- Eriksson, Å. 1995. Faktablad: *Najas flexilis* – sjönajas. Reviderat av M. Aronsson 1997 och av M. Edqvist 2006. ArtDatabanken, SLU. http://www.artfakta.se/Artfakta-blad/Najas_Flexilis_1077.pdf Publicerat 2010-01-19. Hämtat 2014-11-01.
- VISS, Vatteninformationssystem Sverige. <<http://www.viss.lansstyrelsen.se/Waters.aspx?waterEUID=SE629148-143516&userProfileID=3>> Hämtat 2014-11-01.

Tina Kyrkander, Örnborg Kyrkander Biologi & Miljö AB, www.biologiochmiljo.se, tel: 0734-27 3635. E-post: tina.kyrkander@biologiochmiljo.se

Svedjenäva i Skärstad - kvar efter 37 år

▪ Martin Sjödahl & Lennart Persson

Den 5 oktober 2014 företog jag (Martin) en familjeutflykt till Råbyskogens naturreservat och torpet Hägnen som ligger inom reservatet. Reservatet är beläget på de barrskogsdominerade höjderna öster om Ramsjön i Skärstad socken i Jönköpings kommun. Familjepromenaden gick österut utanför reservatet och ner mot Ramsjön. Längs stigen, en sträcka av John Bauer-leden, passerades ett stort hygge på en hög kulle och i söderslätten växte, för att vara ett hygge, ganska rikligt med trevliga blommande örter. Jag minns typiskt blommande ängsvädd *Succisa pratensis*, åkervädd *Knautia arvensis*, bergmynta *Clinopodium vulgare*, ärenpris *Veronica officinalis*, blodrot *Potentilla erecta* och stor och liten blåklocka *Campanula persicifolia* och *rotundifolia*. Där växte också en näva som var så där mittemellanstor i blomman med en ganska blå färg och med blad som fick mig att tänka på flocknäva *Geranium macrorrhizum*. Jag blev misstänksam och tänkte att det nog kunde vara svedjenäva *Geranium bohemicum* som jag visste kan växa i vägskärningar och på blottad mineraljord. Jag hade dock aldrig sett svedjenäva och jag hade ingen flora med mig. Misstanken gjorde att jag tog några foton, till familjens förtret. De tillät inget längre

botaniserande. Jag noterade, utan något sökande, tre plantor längs stigen där vi gick.

Jag kunde på kvällen konstatera att det verkligen var svedjenäva och noterade också i Smålands Flora att Roland Carlsson hittat den i samma område 1977, bara några hundratal meter längre åt NO. Lokalen är ovanligt västlig, svedjenäva är betydligt vanligare i nordöstra Småland.

Information om fyndet spreds bland lokala botanister. För att få se underverket och för att bättre konstatera hur det låg till med förekomsten besökte jag (Lennart) området en vecka senare. Jag kunde då konstatera att svedjenävan var spridd över ett ganska stort område. Huvudförekomsten stod på en markberedd, nyplanterad, stenig och bergig sydsluttning. Jag tappade snart räkningen men uppskattar att här fanns minst 100 plantor i olika stadier, med mogna frön, i full blom och unga plantor som ännu inte hunnit blomma. Här passade jag även på att notera ett 50-tal andra arter som var möjliga att känna igen så här sent på året. Jag vill särskilt nämna bergjohannesört *Hypericum montanum*, ett ståtligt exemplar som reste sig bland stenarna.

Hygget var stort och att söka över hela var en orimlighet men väl tillbaka vid

Svedjenäva Skärstad. Foto: Martin Sjö Dahl.

bilen, ca 500 m längre norrut, såg jag en liknande sydsluttningsväxt som gick att nå utan större besvär. Denna avstickare belönades med ytterligare en lokal med ett mindre antal svedjenävor. På väg dit passerade jag ett fukttråk där smörbollen *Trollius europaeus* läst fel i almanackan och blommade fint.

Lokalerna är inlagda i Artportalen och går att söka fram via sökformuläret; svedjenäva, Jönköpings kommun. Dessa fynd är hittills de enda som är rapporterade från Jönköpings kommun i

Artportalen.

Förmodligen kommer svedjenävan att kunna hittas i området även nästa år.

Martin Sjö Dahl, Ladugårdsgatan 3, 553 38 Jönköping. E-post: lottamartin@gmail.com

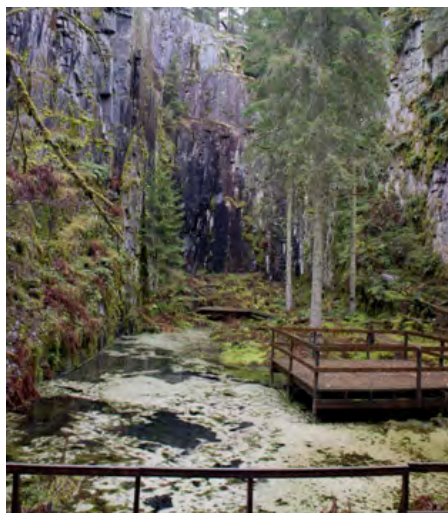
Lennart Persson, Ängsrogatan 3 B, 554 39 Jönköping. E-post: lennart.persson@lansstyrelsen.se

Hörnebo skifferbrott – ett mosseldorado

▪ Per Darell

Den 31 augusti 2014 anordnade naturskyddsföreningarna i Växjö och Alvesta, Föreningen Smålands Flora och Mossornas vänner en gemensam exkursion till Hörnebo skifferbrott vid Ramkvilla i Vetlanda kommun.

Innan vi klev ner i brottet berättade Anders Lundgren om områdets geologi. Berggrunden är gammal och vulkanisk till sitt ursprung. Lavan har stelnat i en finkornig struktur. Bergarten är porfyr som sedan blivit förskiffrad. Skiffern bröts som intensivt under andra halvan av 1800-talet och användes främst som takskiffer. De närmare trettio deltagarna gick först nedför branta och hala trappor. Efter en vandring i en 200 m lång tunnel, nästan helt mörk, kom vi in i något som liknar en "Jättarnas sal". Här, mer än 50 m ner, är det ett säreget ljus och dessutom mycket fuktigt så träspångerna är mycket hala. Bergväggarna är ljusst grå och delvis klädda med mossor. Artrikedomen är stor. Med mig och Martin Andersson som exkursionsledare genomsökte vi skifferbrottet. Vi hittade många olika mossor, men här finns också flera ormbunksarter som svartbräken *Asplenium trichomanes*, träjon *Dryopteris filix-mas*, stensöta *Polypodium*

"Jättarnas sal" i Hörnebo skifferbrott.
Foto: Per Darell.

vulgare, lundbräken *Dryopteris dilatata* och majbräken *Atthyrium filix-femina*. På slagghögarna hittades gaffelbräken *Asplenium septentrionale*.

Utflykten bjöd också på musikalisk underhållning av Eva Blomquist-Björnborg och Bruno Björnborg, som inledde med Trollens brudmarsch. Besökarna trivdes i den särpräglade miljön med folkmusiken som klingade fint med den utmärkta akustiken.

I de lägre delarna av brottet är det

mycket fuktigt, svaga ljusförhållanden och låg temperatur. Botten av schaktet kan ha istäcke kvar ända till midsommar, medan bergväggarna oftast är torra (utom i sprickor). I den här miljön kan mossorna kolonisera nästan utan konkurrens från kärlväxter. Andra kolonisatorer är några lavar och alger. Bergarten är i grunden sur men förskiffringen skapar en relativt mineralrik miljö. Vi fann både mossor som trivs i sur miljö och mossor som trivs i basisk miljö.

De olika miljöförutsättningarna som här beskrivits är orsaken till att antalet mossor är så högt, hittills ca 85 bestämda arter.

Vi fann mossor som vanligtvis förekommer i kalkrika (mineralrika) områden: röd fotmossa *Bryoerythrophyllum recurvirostrum*, kalklungmossa *Preissia quadrata*, stenporella *Porella cordaeana*, gruskammossa *Abietinella abietina*, stor klockmossa *Encalypta streptocarpa*, kalkklockmossa *Homalothecium lutescens*, källtuffmossa *Cratoneuron filicinum*, planmossa *Distichium capillaceum*, stor fickmossa *Fissidens adiantoides* och den rikligast förekommande kruskalkmossa *Tortella tortuosa*. Några andra intressanta mossor vi fann var grön sköldmossa *Buxbaumia viridis*, blåsflikmossa *Lejeunea cavifolia* och platt fjädermossa *Neckera complanata* (på berg).

Allan Nicklasson (1972) undersökte epilitiska (arter som växer på sten- och bergytor) mossor och lavar i centrala Småland, bland annat i Hörnebo. Han

pekade på att vegetationen har fått utvecklas relativt ostört sedan brytningen avslutades. Idag är det ca 115 år sedan. Allan var där i början på 1970-talet. Han fann då ca 90 arter av mossor. Vi har återfunnit många men några saknas ännu, som grov fjädermossa *Neckera crispa*, kvarnbäckmossa *Hygrohypnum luridum* och slät rutlungmossa *Conocephalum conicum*. Allans högre artantal kanske har sin grund i att han tog sig upp på branterna med stegar?

Citerad litteratur

Nicklasson, Allan. 1972. Epilitisk moss- och lavvegetation i centrala Småland. I. Allmän översikt. Svensk Botanisk Tidskrift 66: 377-406.

Per Darell, Rökesvens väg 14, 342 34 Alvesta. E-post: per.darell@netatonce.net

Röd fotmossa. Foto: Ulf Jansson.

Exkursion till Öland 17 augusti

▪ Tomas Burén

Söndagen den 17 augusti hade Föreningen Smålands flora och Ölands Botaniska Förening en gemensam exkursion. Ett blandat sällskap träffades vid Gårdby kyrka för samåkning. Vi började med att undersöka området runt Sjukällorna i norra delen av Stora Alvaret, väster om Ekelunda. I närheten av källorna kunde vi studera axag *Schoenus ferrugineus* och dess storvuxna hybrid med knappag *S. ferrugineus* × *nigricans*. Eftersom det inte fanns någon större mossexpert i sällskapet fick vi nöja oss med att notera korvskorpionmossa *Scorpidium scorpioides*, späd skorpionmossa *S. cossonii* och en källmossa *Philonotis* sp. Åke Widgren tog hand om några kransalger som han senare bestämde till gråsträfsse *Chara contraria*, skörsträfsse *C. globularis* och borststräfsse *C. aspera*. I bäckflödet fanns även flocksvalting *Baldellia ranunculoides*. Nära bäcken fick vi tillfälle att studera de båda spektakulära spindelarterna getingspindel *Argiope brunnechii* och större sporrspindel *Cheiracanthium punctatorium*. Vi följde sedan bäcken västerut genom täta snår av ölandstok *Dasiphora fruticosa* och kom ut på ett tidvis fuktigt alvarområde där det bland annat fanns gott om blommande sumpgentiana *Gentianella uliginosa*.

Även årets växt slätterblomma *Parnassia palustris* beskådades. Lite udda var att fågelstarr *Carex ornithopoda* växte helt öppet i vittringsgrus.

Vi åkte sedan tillbaka österut och stannade till vid ett område med upptorkade vätar på alvaret syd-sydväst om Norra Vället. Ävjebrodd *Limosella aquatica* beskådades, liksom endemen bågsvingel *Festuca rubra* ssp. *oelandica*. I vägkanten vid Norra Vället stannade vi snabbt till vid ett bestånd med bornholmsbjörnbär *Rubus lidforssii*.

Vädret hade hittills varit gynnsamt, men när vi gav oss ut på Runstens sjömarker började hotfulla moln torna upp sig. Vi vandrade ut till kusten med hopp om intressanta fynd, eftersom just det här området ännu inte var inventerat i den pågående landskapsflorainventeringen. Som befarat dök kotula *Cotula coronopifolia* upp på flera ställen längs stranden. De senaste åren har denna sydafrikan dykt upp på flera ställen på Öland och man kan undra om den kommer att dominera de öländska stränderna i framtiden. På den sumpiga, tånggödslade stranden såg vi även bland annat blåmålla *Oxybasis glauca*, rödmålla *Oxybasis rubra*, etternässla *Urtica urens*, baltisk marviol *Cakile maritima* ssp. *baltica*, sodaört

Ävjebrodd i uttorkad vät. Foto: Thomas Gunnarsson.

Kali turgida och ett exemplar av glasört *Salicornia europaea*. Åke kunde demonstrera sina specialiteter, revigt saltgräs *Puccinellia maritima* och kustsaltgräs *P. capillaris*. Vi lyckades också fiska upp några vattenväxter: borstnate *Stuckenia pectinata*, skruvnating *Ruppia cirrhosa*, storsärv *Zannichellia major* och hårsärv *Zannichellia palustris*.

I regn och blåst fick vi till slut ge upp och gå tillbaka till bilarna efter en dag med många intressanta växtfynd och därmed några färre vita fläckar på Ölands botaniska karta.

Tomas Burén, Adelgatan 11A, 393 50 Kalmar. E-post: tomas.buren@netatonce.net

En guide till Ölands växtvärld

Nu har den kommit, boken som hjälper dig att hitta till en del av Ölands alla smultronställen. Den ges ut av SBF-förlaget och är framtagen av en arbetsgrupp inom Ölands botaniska förening. I ord och bild får du följa med till 67 utflyktsmål, från Långe Erik i norr till Långe Jan i söder. I texten nämns över 800 växter, både vanliga och mer ovanliga. Detaljerade kartor för alla besöksmål med inlagda GPS-koordinater ger bra vägledning. Boken är rikt illustrerad med foton av miljöer och öländska växter. I inledande kapitel får du en introduktion till Ölands olika växtmiljöer. Boken är på 228 sidor i ett behändigt format som gör att du gärna tar med den ut i fält. Du beställer boken enkelt via SBF:s hemsida www.svenskbotanik.se eller ringer 018-471 28 91. Priset är 150 kr + porto.

Jag skulle vilja
skriva en dikt
som bestod av
två ord:
grönsångare
kärarviol

Ur Dan Gustavssons diktsamling *Naturlyrik*

Föreningsinformation

Medlemsavgiften

Inbetalningskort för medlemsavgiften 2014 bifogas detta nummer. Det skulle ha skickats ut med förra numret, men det skedde tyvärr inte. Om du redan har betalat avgiften för 2014 kan du slänga inbetalningskortet.

Årsmöte 2015

Nästa årsmöte kommer att hållas i Lessebotrakten lördagen den 27 juni. Vi testar ett nytt upplägg med årsmöte och en kortare exkursion på lördagen och möjlighet att stanna kvar för en gemensam floraväktarinsats i trakten på söndagen. Mer information kommer i nästa nummer av Parnassia och på hemsidan.

Planerade exkursioner

Onsdagen den 22 april 18.00

Vårutflykt tillsammans med Botaniska Sällskapet i Jönköping. Samling på parkeringsplatsen vid Smedbyn i Huskvarna. Vandring längs Pustaleden (brant stigning). Ta med fika.

Ledare: Martin Sjö Dahl 070-5312542

Fler aktiviteter planeras. Information kommer på hemsidan och i nästa nummer av Parnassia.

Hemsidan

För tillfället finns föreningens hemsida på <http://smalandsflora.wordpress.com>. Meningen är att www.smalandsflora.com ska användas och förhoppningsvis fungerar den igen i början av 2015.

Råd till författare

Parnassia utkommer maj och december. Artiklar och notiser bör skickas senast 1 april respektive 1 november för att komma med i ett visst häfte.

Det är enklast om du skickar texten med e-post och gärna skriven i Word. Men det går också utmärkt att skicka texten på papper (läs då korrekturet extra noga så att allt blir rätt avskrivet).

Skicka gärna med förslag till bilder - teckningar, kartor eller foton av växter, miljöer, personer. Digitala bilder fungerar smidigast. Digitala foton måste ha hög upplösning och helst vara i formaten .tif eller .jpg.

Välkommen med dina bidrag till *Parnassia*!

Redaktörer:

Tomas Burén, Adelgatan 11A, 393 50 Kalmar. Tel 0480 - 251 89.

E-post: tomas.buren@netatonce.net

Åke Widgren, Ronnebygatan 10, 371 32 Karlskrona. Tel 0455 – 31 17 41.

E-post: cotula@gmail.com

Nicklas Strömberg, Sågverksvägen 10, 570 84 Mörlunda. Tel 070 - 205 49 78

E-post: nicklas@igoterra.com

Äldre nummer av *Parnassia* säljes

Äldre nummer av *Parnassia* (år 1992–2012) säljes för 15:-/styck. Hela sviten (36 häften) kostar 350:-. Av några nummer finns bara ett fåtal exemplar kvar.

Från år 1988–1991 (8 nummer) finns få nummer kvar och de säljes endast i hel svit för 100:-. Kostnader för porto och emballage tillkommer.

Beställ hos Margareta Edqvist, tel. 0380 - 106 29.

E-post: margareta.edqvist@telia.com

www.smalandsflora.com

Sid 17

Tomas Burén - Bäckmärke – första säkra fyndet i Småland

Sid 19

Floraväktarträffar

Sid 20

Lennart Persson - Årsmötet 2014

Sid 24

Åke Widgren - Klotigelknopp i Småland

Sid 27

Tina Kyrkander - Fynd av sjönajas i Vederslövssjön i södra Småland

Sid 29

Martin Sjödahl & Lennart Persson - Svedjenäva i Skärstad - kvar efter 37 år

Sid 31

Per Darell - Hörnebo skifferbrott – ett mosseldorado

Sid 33

Tomas Burén - Exkursion till Öland 17 augusti

Sid 35

En guide till Ölands växtvärld

Sid 36

Föreningsinformation